

Motion till riksdagen 2021/22:3641

av **Pål Jonson m.fl. (M)**

Ett starkt försvar i en osäker omvärld

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att stärka arbetet med kostnadskontroll och spårbarhet inom försvaret och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bredda det operativa försvarssamarbetet med Finland till att innefatta även andra länder i en euro-atlantisk kontext och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en svensk exitstrategi för Sveriges bidrag till Minusmainsatsen i Mali som tar ett helhetsgrepp på hela Sveriges engagemang i Mali och dess närområde, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sveriges deltagande i internationella insatser ska beakta de i närtid begränsade resurserna i det nationella försvaret som vissa specialkompetenser och officerare och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör göras en bred analys av hur Sverige ska prioritera sina internationella insatser i framtiden och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att se över incitamenten för GSS/K och GSS/T och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av hur värnpliktig personal kan bli mer tillgänglig, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över befattningskraven för den militära grundutbildningen och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av ersättningsnivåer för officersaspiranter och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en utredning angående löneutfyllnad för reservofficerare och tillkännager detta för regeringen.

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en översyn av behovet av en mer regelbunden kontroll av reservofficerare och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en översyn av efterlevandeskyddet för personal inom räddningstjänst och polis samt militär personal och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av fler åtgärder för att underlätta rekrytering till hemvärnet och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga ytterligare åtgärder för att stärka hemvärnets materielförsörjning och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av förstärkt och utvecklad kunskap och information om veteraner och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en förbättrad och utbyggd veteranvård och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att utveckla ett fristående centrum för veteraner och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en fortsatt satsning på veteranrelaterad forskning och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av ett proaktivt jämställdhetsarbete och god organisationskultur inom Försvarmakten och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en översyn som syftar till att effektivisera ledning av Försvarmakten och klargöra de framtida resursbehoven hos den politiska ledningen och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet på sikt av ytterligare en militärhögskola i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en utbyggnad av Totalförsvarets skyddscentrum och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Totalförsvarets ammunitions- och minröjningscentrum (Swedec) bör bli en del av försvarets krigsorganisation, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Försvarmaktens möjligheter att öva och tillkännager detta för regeringen.

Ett starkare försvar i en osäker omvärld

Ett väpnat angrepp mot Sverige kan inte uteslutas. Det speglar den verklighet Sverige befinner sig i. Det försämrade säkerhetsläget kräver därför ett starkare försvar. Målet är att försvaret ska vara krigsavhållande och avskräcka en eventuell motståndare från att angripa Sverige. Samtidigt ska försvaret ständigt kunna hävda Sveriges suveränitet och territoriella integritet. Men även bidra till säkerhet och stabilitet i närområdet i linje med den solidariska säkerhetspolitiken. Det svenska försvaret ska vara interoperabelt med Nato- och EU-länders försvarsmakter för att kunna ge och ta emot militärt och civilt stöd i händelse av kris och krig.

Genomför och finansiera det tagna försvarsbeslutet fullt ut

Försvarsbeslutet 2020 är en viktig startpunkt för att på allvar stärka Sveriges försvar under det närmaste årtiondet. Att det gick att samla brett politiskt stöd för en kraftfull försvarssatsning där försvarsanslaget ökar till 1,5 procent av BNP år 2025 var helt nödvändigt för att möta utmaningarna i en allt mer osäker omvärld.

Försvarsbeslutet innebär bland annat förstärkningar av armén genom fler brigader, utökat artilleri och uppgradering av stridsfordon och stridsvagnar. Men även satsningar på marinen och flygvapnet som till exempel ytterligare en ubåt och valet att behålla Jas Gripen C/D längre än planerat. Moderaterna har även arbetat för att andra viktiga förmågor som nya ytstridsfartyg, anskaffning av långräckviddig bekämpningsförmåga samt förstärkningar av cyberförsvar och försvarsunderrättelseförmåga prioriterades i försvarsbeslutet.

För att genomföra de beslutade satsningarna krävs ett långsiktigt engagemang. Det är en sak att fatta ett beslut vid en given tidpunkt, och något annat att över tid arbeta för att förverkliga den helhet som Försvarsberedningen presenterade i sina två rapporter från 2017 och 2019.

Moderaterna hade velat se ökade anslag om fem extra miljarder i nivå för 2026 och ytterligare fem miljarder för 2027. Detta för att redan nu skapa långsiktiga planeringsförutsättningar för försvarsmyndigheterna att kunna hantera ekonomiska risker och ytterst säkra att försvarsbeslutet kan genomföras i sin helhet. Det innebär även att de 17 återstående åtgärder som finns med i försvarsbeslutet, men som inte har finansiering, kan genomföras.

Det är omfattande och långsiktiga satsningar som ska genomföras den kommande tioårsperioden när det gäller en utökad krigsorganisation, nya regementen och ny materiel. Att bygga upp försvaret på ett sätt som inte har gjorts på många decennier kommer att innebära stora utmaningar för en organisation som varit inställd på att hantera neddragningar under lång tid.

Två procent av BNP till försvaret

På sikt vill Moderaterna gå mot ett försvarsanslag som motsvarar två procent av BNP. Detta främst för att kunna möta det försämrade säkerhetsläget, möjliggöra en stärkt förmåga samt även för att kunna uppfylla åtaganden som medlem i Nato. Tillväxten sker stegvis och med hänsyn till det säkerhetspolitiska läget och det ekonomiska läget.

Målet är att försvaret ska vara krigsavhållande och avskräcka en eventuell motståndare från att angripa Sverige. Samtidigt måste försvaret ständigt kunna hävda vår suveränitet och territoriella integritet. Sverige ska bidra till stabilitet och säkerhet i vårt närområde. Hybridhot som påverkansoperationer och cyberangrepp måste hanteras kontinuerligt.

Moderaterna kommer att prioritera de åtgärder för försvaret som ger en högre operativ effekt här och nu. Därtill är det även angeläget att öka satsningarna på nya teknologier som kommer att ha stor påverkan på det framtida slagfältet. Den snabba teknologiska utvecklingen kommer sannolikt att ha genomgripande konsekvenser för den framtida operationsmiljön. Frågor som rör framtida teknologier återfinns i Moderaternas kommittémotion ”Svensk materielförsörjning, forskning och försvarsindustri i framkant”.

Eventuella fördyringar i de större materielprojekten riskerar att påverka genomförbarheten i försvarsbeslutet och kommer att bli en viktig aspekt att följa framgent.

I mån av ekonomiskt utrymme kan ytterligare förstärkningar av försvarets förmågor övervägas. Det kan till exempel handla om att påbörja anskaffning av nya stridsvagnar och stridsfordon, nästa generations minröjningsfartyg och nästa generations transportflygplan samt förstärkningar av logistik- och ledningsstrukturer i alla försvarsgrenar.

Kostnadskontroll och uppföljning

Att bygga ut Sveriges försvarsförmåga kommer att kräva god kostnadskontroll, spårbarhet och uppföljning för att garantera att de extra resurserna också ger effekt. Vi vill därför se en ordnad process med tydliga avstämningar som tar hänsyn till behovet av att stärka försvaret men också den ekonomiska utvecklingen. De ytterligare resurser som satsas måste åstadkomma kontinuerligt ökande försvarsförmåga och det måste ske ett fortsatt effektiviserat resursutnyttjande inom Försvarsmakten.

Den nya myndigheten för uppföljning och utvärdering av totalförsvaret, vilken nu är under utredning, är en viktig del i att stärka kostnadskontrollen och spårbarheten inom försvarsmyndigheterna.

Under 2023 kommer Försvarsberedningen att återaktiveras för att fungera som en kontrollstation för det innevarande försvarsbeslutet. Det blir ett angeläget avstämnings-tillfälle kring hur det går med genomförande och kostnader.

Ett utvecklat nordiskt försvarssamarbete

Säkerhet i samverkan med andra är tillsammans med ett starkt nationellt försvar grundbulten i svensk försvars- och säkerhetspolitik. I detta avsnitt ligger fokus på det fördjupade nordiska samarbetet. Moderata förslag som gäller EU:s försvarssamarbete och behovet av ett svenskt Natomedlemskap återfinns i de moderata motionerna om utrikes- och säkerhetspolitik.

De nordiska länderna delar inte bara värdegrund och kulturell och geografisk närhet. Vi står också inför liknande utmaningar inom samhällssäkerhet och beredskap. I juli 2020 presenterade Björn Bjarnason en uppföljning på Stoltenberg rapporten som framför allt fokuserar på ett ökat samarbete mellan de nordiska länderna mot hybridhot och cyberangrepp. Det är angeläget att de nordiska länderna gemensamt omsätter så många som möjligt av de förslag som rapporten föreslår i praktiken för att öka det nordiska samarbetet på detta område.

Det nordiska försvarssamarbetet Nordefco bör också stärkas och utvecklas. Samarbetet mellan Sverige och Finland har i dessa sammanhang en särställning då det även innefattar gemensam försvarsplanering och ett samarbete bortom fredstida förhållanden. Det bör stärkas ytterligare inom samtliga försvarsgrenar. Det trilaterala avtal som upprättades mellan Sverige, Norge och Finland för fördjupad operativ planering utgör också en viktig byggsten.

Nordefco är ett bra och ett viktigt komplement till samarbetena inom Nato och EU. Den nordiska kontexten kan utgöra en bra språngbräda för att öka samarbetet med länder i vårt närområde som de baltiska länderna – men även Polen, Tyskland, Storbritannien och Nederländerna – för att motstå rysk påverkan via hybridkrigföring.

Dessutom bör de nordiska länderna upprätta utökade samarbeten med till exempel Ukraina kring cyber- och energisäkerhet samt desinformation som gynnar båda parterna.

Sverige kan bistå med resurser och vi kan lära oss mycket av ett land som de senaste åren har fått utstå omfattande angrepp. Det är viktigt även för Sveriges säkerhet att vi kan stödja Ukraina på alla sätt och vis vi kan framgent. Slutligen har vi moderater pekat på betydelsen av ökad nordisk samverkan när det gäller totalförsvar och cybersäkerhet, något vi också har lyft i Nordiska rådet.

Finland har –genom både våra länders gemensamma historia och säkerhetspolitiska vägval – en särställning i Sveriges internationella försvarssamarbeten. Hösten 2020 fattade också riksdagen beslut om en ny lag om ett fördjupat operativt försvarssamarbete mellan Sverige och Finland. Sveriges försvarssamarbete med Finland syftar till att stärka ländernas nationella försvar och förbättra förutsättningarna att agera militärt gemensamt. Vi välkomnar ett fördjupat försvarssamarbete med Finland som även innefattar en gemensam operativ planering.

Men Moderaterna anser dock att det operativa försvarssamarbetet mellan Sverige och Finland ska ha ett bredare anslag och inte vara begränsat till att enbart gälla det svensk-finska samarbetet. Det behöver istället skapas generella förutsättningar för att ge och ta emot operativt stöd även från andra länder. Detta skulle vara mer ändamålsenligt utifrån både hotbilden, de faktiska behoven av militärt samarbete och den solidariska säkerhetspolitiken. Denna uppfattning delades dessutom av Försvarsberedningen i slutrapporten Värnkraft från den 14 maj 2019.

Vi anser därför att det operativa försvarssamarbetet med Finland ska vidgas och innefatta fler länder och organisationer. Det är av central betydelse att det finsk-svenska försvarssamarbetet ses i en euroatlantisk kontext där detta samarbete förstärker och skapar bättre förutsättningar för samverkan inom EU och med Nato snarare än att utgöra ett alternativ. Nato och ytterst USA spelar en avgörande roll för att upprätthålla säkerhet och stabilitet i vår del av Europa.

Internationella insatser efter Afghanistan

Sverige står inför ett antal utmaningar i de internationella insatserna. Det handlar om var, i vilken kontext och med vem som Sverige ska göra internationella insatser, men även om hur vi blir bättre på samverkan mellan civila och militära delar för att skapa långsiktighet och hållbarhet.

Händelserna i Afghanistan sommaren 2021 blixtbelyser de svårigheter som finns inbyggda i internationella insatser när det gäller att skapa hållbar säkerhet och utveckling. Trots 20 år av massivt internationellt engagemang i Afghanistan föll landet för talibanerna på mycket kort tid. Erfarenheterna från Afghanistan måste tas vidare för att framtida insatser ska bli bättre.

Inte minst måste det finnas en ordnad process för hur säkerheten för tolkar och lokalanställda som har bistått svenska internationella insatser kan hanteras. Det haveri som den rödgröna regeringen stått för när det gäller de afghanska tolkarna får inte upprepas. Det är såväl en anständighets- som en trovärdighetsfråga.

För närvarande är Sveriges största insats den i Mali där vi bidrar till den FN-ledda operationen Minusma med ca 220 personer. Minusma syftar till att skapa säkerhet, stabilitet och långsiktig utveckling i en region som drabbats hårt av våld och terror. Sverige bidrar med ett förband med hög kompetens, vilket höjer kvaliteten i hela

insatsen. Sverige bidrar dessutom från 2021 med en styrka till den fransk-ledda insatsen Task Force Takuba i Mali samt en mindre kontingent till den EU-ledda utbildningsinsatsen EUTM.

Den svenska insatsen i Mali har, jämte de i Afghanistan och Kosovo, varit en av de största och svåraste som det svenska försvaret genomfört. Det illustreras inte minst av den statskupp som skedde i Mali i augusti 2020 och de implikationer den kan få för insatsen. Ett resultat var att deltagandet i Task Force Takuba sköts till första halvåret 2021 istället för den ursprungliga inriktningen vilken var andra halvåret 2020.

Minusma har dessutom varit den första större FN-ledda insats Sverige deltagit i på länge. Erfarenheterna från Mali visar på att FN-systemets förmåga att hantera fredsfrämjande insatser brister på flera punkter. Sverige bör i framtiden noga överväga i vilken kontext vi kan göra störst nytta med vårt deltagande.

Nu har Sverige en längre tid gjort, och kommer att göra, omfattande och kvalitativa insatser i Mali och det börjar bli dags att lämna över till andra länder att ta vid. Det är så de internationella militära insatserna fungerar. Länder går in och gör insatser under en begränsad tid och lämnar sedan över till andra länder.

Moderaterna vill därför att regeringen tillsammans med Försvarmakten och andra relevanta myndigheter tar fram en exitstrategi för den svenska Minusmainsatsen i Mali. Avvecklingen av det svenska bidraget till Minusmainsatsen bör ske skyndsamt, men med hänsyn tagen till den takt som säkerhetsläget medger.

Det är centralt att det svenska tillbakadragandet sker under ordnade former och med respekt för både befolkningen i Mali och andra allierade länder i insatsen, men också så att säkerheten för de svenskar som befinner sig i Mali i andra militära och civila insatser inte påverkas negativt.

Exitstrategin ska ta ett helhetsgrepp på hur de olika delarna i helheten som är den svenska närvaron i Mali – militära insatser, biståndsverksamhet samt de diplomatiska och politiska resurserna på plats i regionen – påverkas. Slutligen ska även påverkan på Sveriges säkerhetspolitiska relationer med andra länder, särskilt Frankrike, genomlysas.

Försvarmakten har indikerat att alltför omfattande och komplexa internationella insatser har en negativ inverkan på försvarets möjligheter att bygga nationell förmåga, särskilt när insatsen pågår en längre tid. Försvarmakten har också indikerat att man helst ser att prioriteringsordningen för svenskt deltagande i internationella insatser bör vara under ledning av främst Nato, sedan EU och sist FN.

Det krävs ett helhetsgrepp kring frågan om svenska internationella insatser. Det handlar både om hur vi kan göra störst nytta med de resurser Sverige besitter och om hur internationella insatser på gott och ont påverkar det svenska försvaret och dess förmåga samt hur Sveriges nationella intressen kan gynnas av deltagande i en insats. Vidare behöver vi bli bättre på att formulera tydliga och mätbara mål som också följs upp kontinuerligt. Därför bör det göras en bred analys av frågan.

Personal

Försvarmaktens förmåga att attrahera och behålla kompetent personal kommer att vara avgörande för myndighetens förmåga att växa i enlighet med försvarsbeslutet. Här måste Försvarmakten ge de anställda goda villkor för att kunna rekrytera officerare, soldater och sjömän på frivillig basis.

Detsamma gäller dem som gör värnplikt. Goda villkor och fokus på kärnuppgiften kommer vara centrala faktorer. De värnpliktiga är en viktig resurs både för att fylla upp

krigsorganisationen och för att rekrytera kompetenta personer som sedan kan bli officerare eller kontinuerligt anställda soldater eller sjömän.

Försvarsmakten måste även arbeta proaktivt med frågor som gäller jämställdhet och inkludering. Försvaret är en angelägenhet för hela befolkningen och hela befolkningens kompetens måste kunna tillvaratas.

Förbättrade incitament

Sveriges förmåga till en hög insatsberedskap för en mängd olika uppgifter möjliggörs genom att ha tillräckligt med personal som omedelbart kan lösa en uppgift. Här fyller de kontinuerligt tjänstgörande gruppbefäl, soldaterna och sjömännen (GSS/K) en avgörande roll. De kan tillsammans med de tidvis tjänstgörande (GSS/T) också utgöra en välutbildad och välövad stomme för att få större förband att snabbt kunna lösa uppgifter. GSS/K och GSS/T är på många sätt basen och lösningen för att få dugliga krigsförband i hela Sverige. Moderaterna värnar därför om systemet med GSS/K och GSS/T och ser gärna att det utvecklas i samklang med ökade värnpliktsvolymerna. För att ytterligare värna systemet med GSS/K och GSS/T bör Försvarsmakten genomlysas och överväga relevanta incitament för GSS/K och GSS/T. Det kan exempelvis vara ekonomiska premier, utbildningsstöd för vidare studier eller annat som gör det lättare att rekrytera och inte minst behålla redan anställda GSS/K och GSS/T.

Värnpliktiga

En central del i försvaret av Sverige har varit och kommer fortsättningsvis vara värnplikten. En annan viktig del är det vi brukar kalla folkförankring. Värnplikt och folkförankring är tätt förknippade med varandra. Den viktigaste förutsättningen för en bred och djup folkförankring är dock att det krävs mångas engagemang, inte bara i Försvarsmakten eller i frivilligorganisationerna utan i ett mycket bredare perspektiv. Tystnad och ointresse för frågor kring landets säkerhet är mer skadligt för folkförankringen än något annat. De kommande årens värnpliktskullar kommer numerärt inte vara i närheten av de som utbildades under kalla kriget, vilket innebär att antalet svenskar som direkt är involverade i försvaret av Sverige är relativt litet. Därför måste fler engageras att stärka försvarsförmågan. Här spelar hemvärnet och de frivilliga organisationerna en viktig roll. För att få de som genomfört militär grundutbildning att söka sig till hemvärnet och de frivilliga försvarsorganisationerna är en meningsfull, högkvalitativ och säker grundutbildning A och O. Här har Försvarsmakten gjort ett bra jobb hittills och för att kunna hålla en god kvalitet i värnpliktsutbildningen även fortsättningsvis måste försvarspolitikerna vara långsiktig och innehålla tillräckligt med resurser.

Det finns behov av att se över hur värnpliktiga personal kan bli mer tillgänglig och ha en hög beredskap, vilket är fallet i Finland. Den flerdimensionella hotbilden ställer högre krav på att även de värnpliktiga delarna av försvaret ska kunna agera i ett gråzonsläge. Det bör därför göras en översyn av den värnpliktiga personalens tillgänglighet och möjligheterna att använda den utan att behöva gå in i ett läge av höjd beredskap. I denna översyn bör även frågan om möjligheten att använda värnpliktiga i insatser utomlands genomlysas. Detta är angeläget utifrån att försvarssamarbetet med Finland fördjupas allt mer och att svenska styrkor ska kunna bistå Finland i händelse av

kris och krig. Flera svenska förband, särskilt inom armén, är sammansatta av flera personalkategorier där värnpliktiga utgör en del.

Vidare bör kraven till befattningsutbildningen ses över så att dugliga personer inte sorteras bort. Möjligheten bör ges att låta lämpliga personer utan behörighet antas, för att låta de som har ofullständiga betyg i de centrala ämnena läsa upp dessa vid en eventuell anställning.

Officersförsörjning

En av de största utmaningarna för tillväxt för Försvarmakten är tillgången till personal, främst officerare. De åtgärder som kan vidtas för att underlätta rekrytering är därför av stor vikt. En mera principiell fråga som också förtjänar att nämnas i detta sammanhang är nivån på dagsersättning för officersaspiranter. Nivån regleras i officersförordningen medan ersättningsnivån för totalförsvarspliktiga regleras i förordningen om förmåner för totalförsvarspliktiga. Att ersättningsnivåerna regleras i två skilda förordningar utan koppling till varandra har resulterat i att officersaspiranterna får lägre ersättning som aspirant än de fick som totalförsvarspliktiga. I praktiken blir det en lönesänkning från en dag till en annan. Det bör ske en översyn som syftar till en samordning mellan dessa förordningar.

Reservofficerare

Idag finns det cirka 6 700 reservofficerare anställda i Försvarmakten. Ett stort antal är förmodligen inte tillgängliga för tjänstgöring och en stor del är över 50 år, varav många inte har tjänstgjort på länge och därför inte har relevant kompetens. En genomlysning av de nu anställda reservofficerarna bör genomföras samtidigt som en inventering görs av dagens och morgondagens behov i Försvarmakten av reservofficerare. Genomgången ska genomföras i syfte att krigsplacera reservofficerarna och använda dem i till exempel grundutbildningsverksamheten som står inför tillväxt. Det handlar om att få rätt personer med rätt kompetens i rätt befattning. I analysen bör fokus också läggas på Försvarmaktens framtida behov i syfte att kunna rekrytera och utbilda nya reservofficerare för morgondagens krav.

Uppföljningen av reservofficerarnas civila karriär måste också bli tydligare. Detta för att Försvarmakten ska kunna använda reservofficerens kompetens på bästa sätt. Ett viktigt steg på vägen togs när riksdagen i betänkande 2020/21:FöU8 ställde sig bakom Moderaternas förslag att reservofficerare ska få laglig rätt att få tjänstledighet för tjänstgöring i Försvarmakten precis som GSS/T har.

Många reservofficerare har högre lön i sitt civila jobb än när de tjänstgör i Försvarmakten. Det betyder att de förlorar inkomst när de tjänstgör som reservofficer. Är man reservofficer och statligt anställd har man däremot så kallad löneutfyllnad för att utvika problemet med förlorad inkomst. Det är bra men borde gälla oavsett var du är anställd. Ett system för löneutfyllnad för reservofficerare vid tjänstgöring bör utredas. Där alla arbetsgivare också kompenseras för den extra utgiften.

Reservofficerarna har av förklarliga skäl inte samma kontakt med Försvarmakten. Det innebär bland annat att händelser av vikt i reservofficerens liv inte alltid förmedlas till Försvarmakten. Det kan röra sig om bland annat brott begångna av en reservofficer. Bakgrundskontroll genomförs vid antagning till reservofficersutbildning men bara vid

specifika fall senare. För att förbättra säkerheten och öka tryggheten bör en översyn ske av hur kontroll mot till exempel brottsregistret skulle kunna ske på mera regelbunden basis.

Efterlevandeskydd för samhällsviktiga yrken

Personal inom räddningstjänst, polis och Försvarsmakten löser samhällsviktiga insatser dygnet runt, året runt. De rycker in när det uppstår tillbud och olyckor i form av eldsvådor, trafikolyckor, skogsbränder, översvämningar och stormskador. De skyddar oss från främmande makt, inre hot och dolda hot. De löser svåra och farliga brott. Kort och gott så jobbar många dagligen med risk för sitt eget liv för att hjälpa oss andra. De har en lön som lämnar mycket övrigt att önska och de har i många fall ett akut behov av flera kollegor. När det värsta tänkbara inträffar, dödsfall i tjänsten, finns ett efterlevandeskydd som inte svarar upp mot den risk dessa människor tar. För att den efterlevande familjen ska kunna få det någorlunda ekonomiskt drägligt den första tiden efter ett dödsfall behövs alltför ofta insamlingar från kollegor och andra som bistår med ekonomisk hjälp.

Så ska det inte behöva vara; samhället skall ställa upp för de drabbade som har haft anhöriga som ställt upp för samhället. Därför behövs en översyn av efterlevandeskyddet för personal inom räddningstjänst, polis och militär personal som förolyckas i tjänsten.

Hemvärdnet

Hemvärdnet fyller en viktig roll i såväl fred som kris och krig. En stor utmaning är att rekrytera hemvärnssoldater. Personalbehovet för hemvärdnet är stort och det finns fortfarande för mycket vakanser. Eftersom kopplingen mellan var du gör din värnplikt, var du bor och om du engagerar dig i hemvärdnet efter genomförd grundutbildning är stark finns det stora vinster om grundutbildning av värnpliktiga har stor geografisk spridning. Ett ytterligare förslag för att underlätta rekryteringen är att en utredning bör övervägas med uppdrag om möjligt att hitta kompositionssystem för arbetsgivare som anställer hemvärnspersonal. Detta för att göra det attraktivt att anställa och bli hemvärnssoldat.

Det finns även ett flertal saker som kan göras för att ge hemvärdnet mer kvalificerade uppgifter och modern materiel. Sedan 2014 har hemvärdnet tilldelats granatkastare, något som ger förmåga till indirekt eld. Detta som ett resultat av försvarsuppgörelsen 2015. Försvarsberedningen har även tidigare föreslagit att hemvärdnet skulle kunna utbildas och utrustas med luftvärn av typen Robot 70. Utöver luftvärn finns även förslag på att hemvärdnet skulle kunna bistå med att lägga reservbroar.

Från Moderaternas sida skulle vi även vilja lyfta möjligheten att även utnyttja robotsystemen 55 och 56, vilka fortfarande finns i svenska militära förråd. På sikt skulle de flesta hemvärnsbataljoner kunna tillföras pansarvärnsförmåga genom att använda de system som redan finns hos försvaret. Hemvärdnet torde också vara relevant inom skydd av digital infrastruktur och att verka i cyberskrigsfären.

En utvecklad veteranpolitik

Sedan alliansregeringen 2010 tog ett helhetsgrepp i frågan med att sätta fokus på veteraners viktiga insatser har veteranpolitiken tagit stora steg framåt. Inrättandet av veterandagen, Försvarens veterancentrum, Veteranmottagningen i Uppsala, upprättandet av allt fler minnesmonument runt om i landet och inte minst att veterandagen sedan 2018 firas som allmän flaggdag, har lett till ett större erkännande av och en ökad kunskap om Sveriges viktiga internationella insatser och de kvinnor och män som har utfört och utför dem.

Det är bra att regeringen nu tar fram en ny nationell veteranstrategi. Arbetet med veteranpolitiken måste fortsätta och behöver utvecklas. Moderaterna lägger därför en rad förslag för att stärka politiken på området.

Fortfarande är kunskapen hos den breda allmänheten om de militära och framför allt de civila veteranerna för liten i förhållande till det erkännande deras insatser förtjänar. Ett samlat informationsarbete behöver skapas mellan ingående myndigheter och veteranorganisationer med att till exempel ta fram informationsmaterial, utveckla ceremonier, medaljering, förmåner etc. Informationen ska kunna användas till allmänheten men också till olika myndigheter, organisationer och näringslivet.

Flertalet av de militära veteraner som återvänder från internationella insatser gör det i gott skick, både fysiskt och psykiskt, med erfarenheter av kriser och psykiska påfrestningar som är till stort gagn för det svenska samhället. Dock återvänder ett antal med svåra trauman, posttraumatisk stress och fysiska skador till följd av sin tjänstgöring. För militär personal har Försvarens makt idag ett särskilt uppföljningsansvar, obegränsat i tid, i att bistå den enskilde i sin rehabilitering samt erbjuda funktioner dit veteraner och deras anhöriga kan vända sig för att få stöd, bland annat Veteranmottagningen vid Uppsala universitetssjukhus. Den kompetens som där finns saknas dock i stora delar av den övriga vården i Sverige, liksom hos kommuner och Försäkringskassan. Det saknas en sammanhängande vårdkedja. En god och effektiv samordning mellan kommuner, regioner, myndigheter m.fl. behöver därför inrättas. På sikt ser Moderaterna det som välkommet om det utvecklas en plats och verksamhet där veteraner och anhöriga kan vistas under längre eller kortare tid tillsammans och få kvalificerat stöd och hjälp.

Den hjälp och det stöd som lagmässigt finns för militär personal saknas dock idag för civil personal i form av läkare, sjuksköterskor, räddningspersonal, poliser m.fl. som deltar i internationella insatser för att bistå vid naturkatastrofer och sjukdomsutbrott och i krig. En motsvarande ordning bör därför införas för civila veteraner som gjort insats internationellt precis som Veteranutredningen föreslagit.

2017 inrättades ett veterancentrum inom Försvarens makt med uppgiften att ha uppföljningsansvar för militära veteraner och deras anhöriga samt att bistå med stöd till desamma. Veterancentrum utgör en viktig funktion inom myndigheten, men upplevs av många veteraner och veteranorganisationer som för fokuserat på Försvarens maktens ansvar snarare än att utveckla veteranfrågorna, innefattande både stöd, information, nätverk, forskning m.m. Särskilt gäller detta omhändertagandet av frågan om det utvidgade veteranbegreppet, innefattande även civila tjänstemän som tjänstgjort utomlands.

Inrättandet av ett från Försvarens makt fristående centrum för veteraner skulle vara ett viktigt steg i utvecklingen av en sammanhållen svensk veteranpolitik. Under ett fristående veterancenters paraply skulle man utöver stödjan verksamhet kunna samla informations- och forskningsinsatser kring de utmaningar som veteraner ofta drabbas av såväl under insatser som vid hemkomsten. Det skulle vidare kunna medverka till en

bättre samverkan mellan försvarsmakt, myndigheter och näringsliv för att ta vara på veteraners kompetenser. Centret skulle även kunna fungera som nätverksbildare för organisationer som arbetar med veteraner. På det sättet skulle ett veterancentrum kunna bli en mötesplats för personer som deltagit i internationella insatser och deras anhöriga. En god förebild för hur det skulle kunna utformas finns i vårt grannland Norge.

Huvudansvaret för upprättandet av ett sådant centrum med därtill avsatta resurser skulle med fördel kunna åläggas Sveriges Veteranförbund Fredsbaskrarna, som av veteranorganisationerna idag har de bästa organisatoriska förutsättningarna att leda arbetet, men ägarskapet av centret ska vara tillsammans med övriga veteranorganisationer.

Försvarsmakten har under ett flertal år lagt ut ett antal forskningsuppdrag på olika instanser för att öka sin kunskap om veteraner och deras anhöriga. De studier som hittills genomförts har framförallt haft fokus på psykisk och fysisk ohälsa samt socialt utfall. Insatserna har under åren förändrats i sitt innehåll och till sin karaktär och det är viktigt att låta forskning bidra med evidensbaserad kunskap för förståelsen av veteraners behov, även om de ser oerhört olika ut på ett individuellt plan. Forskningen kring veteranerna är dock i behov av både vidareutveckling och breddande i linje med en utvidgad och sammanhållen veteranpolitik.

Jämställdhet och organisationskultur i Försvarsmakten

Jämställdhetsarbetet inom Försvarsmakten är viktigt. En organisation blir komplett med både kvinnor och män, och därför måste Försvarsmakten rekrytera de talanger som är bäst lämpade för uppgiften. Dock så är det tydligt att det går långsamt att öka andelen kvinnor i försvaret. 2018 var andelen kvinnor av de anställda 18 procent. Den siffran hade 2020 ökat till 21 procent.

Lika viktigt som att rekrytera är fortbildning och att kompetenta medarbetare behålls. Kvinnor i det militära möter dock andra barriärer för sina karriärer än män. Grundläggande är tillgången till bra, ändamålsenlig materiel, exempelvis kläder och skor, som passar olikheter. Materielproblem får inte fortsatt nedprioriteras och felaktigt avfärdas som gnäll eller utseendefrågor. Nödvändiga åtgärder måste genomföras snarast i syfte att förhindra att anställda och pliktade kvinnor utsätts för hälso- och säkerhetsrisker. Förekommande materielrelaterade hälso- och säkerhetsrisker för kvinnor bör analyseras av en objektiv utredning vilken ska återkomma med förslag på omedelbara åtgärder.

För att nå ökad jämställdhet måste Försvarsmakten se över osakliga fysiska krav på befattningar samt kartlägga och förtydliga karriärvägarna inom Försvarsmakten. Detta är också något som Försvarsmakten själv har framhållit som viktigt för att öka andelen kvinnor.

Nyckeln till framgång i jämställdhetsarbetet är att alla vill, kan och väljer att leva efter den värdegrunden. Då kan vi inte tolerera problematiken med kränkningar. FOI:s rapport Karriärhinder för militära kvinnor visar på siffror där drygt 60 procent av de kvinnliga officersaspiranter och officerare som slutat upplevt kränkningar och nedlåtande kommentarer från befäl. Vidare rapporteras där att 75 procent från kollegor har upplevt kränkningar och nedlåtande kommentarer.

I uppropet #givaktochbitihop 2017 rapporterade kvinnliga yrkesofficerare, reservofficerare, civilanställda, frivilliga, soldater och sjömän i det metoo-inspirerade uppropet om kränkningar som kvinnor blivit utsatta för inom Försvarsmakten.

Kvinnorna i uppropet konkluderar: ”Vi har sökt oss till Försvarsmakten för att vi är beredda att försvara Sverige och rätten att leva som man vill, men ofta har våra värsta motståndare funnits i vår egen organisation. Det är helt oacceptabelt och inte hållbart för att få en jämställd organisation.”

Arbete för teambuilding och mot diskriminering och trakasserier ska vara proaktivt, regelbundet och anpassat till unga militärens dagliga verksamhet och kommuniceras på ett genuint och väl synligt sätt av militär chef. Försvarsmakten bör även kontinuerligt förbättra organisationens hantering av trakasserier eller kränkningar samt genomföra förtroendeskapande åtgärder.

Organisationskultur är den kultur som finns inom en organisation. Det handlar om värderingar, men även om saker som beteenden och oskrivna regler. Det kan vara jargong, klädkoder eller hur medarbetare kommunicerar med varandra. En kultur skapas genom så kallade meningsbärande aktiviteter där faktorer som vision, mission, värderingar, normer, vanor, symboler, system, språk och övertygelser spelar in.

Vi ska ha en försvarsmakt för alla, med ledare som skapar en sammanhållande organisation med kulturen som ett verktyg för att behålla duktiga medarbetare och nå sina målsättningar. Genom att skapa en organisationskultur som stämmer överens med organisationens värdegrund så kommer en organisation att bli attraktiv som arbetsplats. Om det finns en väl fungerande organisationskultur så leder det till att medarbetare känner stolthet och arbetsglädje. Något som i sin tur leder till bättre prestationer.

En ändamålsenlig organisation

Försvarsmakten har betydligt färre krigsförband än för tjugo, trettio och fyrtio år sedan. Värnpliktsutbildningen är i antal som utbildas en liten del av tidigare volymer. Antalet officerare, soldater och sjömän i internationell tjänst är idag lägre än för några år sedan. Ett resultat av denna utveckling blev att antalet officerare på Försvarsmaktens högkvarter var relativt många jämfört med de utbildande officerarna på förbanden.

De kommande åren kommer utbildningsvolymen att öka, antalet krigsförband kommer att växa och de internationella åtagandena kommer att ligga på ungefär samma nivå som nu. Tillväxten av Försvarsmakten kommer att till stor del vara avhängig förmågan att rekrytera och utbilda nya officerare och specialistofficerare. En annan viktig del är att materielförsörjningen förbättras och långsiktiga politiska beslut med destinerad finansiering fattas. För att klara omställningen till kraftig tillväxt bör en översyn av högkvarteret göras i syfte att effektivisera ledning och beslutsfattande. I den ledningsutredning som genomfördes av Gunnar Karlsson på uppdrag av Försvarsmakten nyligen finns bland annat förslag, med utgångspunkt i att officerarna i huvudsak ska fortsätta vara kvar på förbanden istället för på högkvarteret, som bör beaktas.

I en tid när försvaret av Sverige ska stärkas är det viktigt att alla berörda delar av samhället involveras och bidrar. Det finns få, om ens några idag yrkesverksamma, som arbetat med tillväxt gällande försvaret av Sverige. Därför måste vi ta ansvar för de politiska delarna och kompetensen för tillväxt stärkas främst inom Försvarsdepartementet och Finansdepartementet. En viktig del i tillväxten handlar om materielfrågor och en åtgärd skulle kunna vara en dedikerad statssekreterare med ansvar för materiel, forskning och industri. Det är extra viktigt då många materielprojekt löper över lång tid och innefattar stora summor pengar.

Genom redan fattade regeringsbeslut, myndighetsbeslut i Försvarsmakten och inte minst genom Försvarsberedningens rapport Värnkraft så kommer antalet värnpliktiga

till Försvarsmakten och därmed också antalet provningar hos Plikt- och provningsverket öka kraftigt. Antalet mönstringar och övriga provningar till bland annat Polismyndigheten som ska genomföras överstiger 27 000 stycken redan år 2021. Därför behöver en ytterligare provningsenhet etableras. Det är därför bra att regeringen har skjutit till medel för att etablera en tredje enhet efter att Moderaterna har drivit på i frågan.

Tillväxten av Försvarsmakten och Sveriges försvarsförmåga avgörs till stor del av hur rekrytering och kompetensförsörjning lyckas. En viktig del framåt kommer att vara möjligheterna till utbildning av nya officerare, reservofficerare och specialistofficerare. Idag genomförs utbildningen av officerare till stor del vid Militärhögskolan Karlberg i Stockholm. Delar av utbildningen sker också på andra platser. För att öka tillgänglighet och valfrihet och bidra till mindre sårbarhet bör det övervägas på sikt om inte utbildning av officerare bör ske på ytterligare en plats. Det skulle också underlätta rekryteringen om inte all personal utbildas i Stockholm. En eventuell ny ort bör ha koppling till både ett militärt förband och ett universitet och förläggas till en annan plats än Stockholm för att förbättra övningsmöjligheterna.

Totalförsvarets skyddscentrum (SkyddC) för skydd mot strålning, smitta och gift har till uppgift att tillhandahålla kompetens inom området. SkyddC har bland annat gjort viktiga insatser i samband med covid-19. På SkyddC finns det möjligheter för officerare och soldater att öva i bland annat kemiskt och biologiskt kontaminerade miljöer. En förmåga som är viktig i krig men också i samband med till exempel terrordåd. För SkyddC finns det behov av och planer på att bygga en inomhusanläggning för att ytterligare kunna förbättra övningsverksamheten. Att kunna öva inomhus gör det lättare att anpassa miljöerna efter olika övningars speciella behov. Det svenska försvaret ska växa, vilket också innebär att Sveriges förmåga att hantera incidenter med kemiska, biologiska, radiologiska och nukleära ämnen behöver utvecklas. Moderaterna liksom en majoritet i försvarsutskottet anser därför att Totalförsvarets skyddscentrums planer på utbyggnad ska genomföras när nödvändiga systemlösningar för skyddsfunktioner finns på plats.

Totalförsvarets ammunitions- och minröjningscentrum (Swedec) är Sveriges kompetenscentrum för nationella och internationella uppgifter inom ammunitions- och minröjning. Förbandet utför viktiga uppgifter både nationellt och internationellt och tillhandahåller en allt mer efterfrågad kompetens. Swedec är dock idag inte en del av försvarets krigsorganisation. Moderaterna anser att Swedec bör integreras i krigsorganisationen för att garantera att förbandets samlade kompetens tillvaratas.

Möjligheten att öva och utveckla infrastruktur

Det måste gå att kombinera ett växande Sverige med äganderätt och ett återuppbyggt försvar. I en tid när säkerhetsläget i vårt eget närområde är sämre måste Sveriges försvarsförmåga stärkas. En viktig del i det är att Försvarsmakten behöver kunna öva allt mer. Frågan om Försvarsmaktens möjligheter att öva är dock inte okomplicerad då försvarets övningar kan vara bullriga och miljöpåverkande. Detta kan komma i konflikt med till exempel möjligheten att bygga bostäder eller bedriva turistverksamhet.

De kommande åren kommer ett antal åter- och nyetableringar av regementen och enheter att ske runt om i landet som ett resultat av det senaste försvarsbeslutet. Det är av stor vikt att det finns en ändamålsenlig process för såväl miljötillstånd som etablerandet av infrastruktur. De nya anläggningarna behöver komma på plats enligt tidtabell för att Sveriges försvarsförmåga ska gå att stärka så fort som möjligt. När det gäller själva

byggnationen av anläggningar vill Moderaterna peka på vikten av att beakta möjligheten att använda befintlig infrastruktur. På flera av de aktuella orterna finns det kvar byggnader som tidigare använts för militär verksamhet och som kan göras om för att åter härbärgera försvarsetableringar.

På grund av ibland motstående intressen så är processen kring försvarets miljötillstånd dock ofta mycket utdragen. Utifrån behovet av att snabbt kunna öka försvarets övningsmöjligheter i en allt mer osäker omvärld.

Det finns exempel där tillståndsprocesser har dragit ut på tiden i flera år utan att Försvarsmakten har fått svar på sina ansökningar om att få använda övnings- och skjutfält. Problemet har uppmärksammats vid flera tillfällen. Bland annat har Moderaterna och de andra borgerliga partierna lyft frågan i riksdagen och har i försvarsutskottet fått majoritet för en uppmaning till regeringen att snabba på tillståndsprocesserna. Tyvärr så har regeringen inte gjort tillräckligt i frågan.

Försvarsmakten har uppmärksammat problemet med utdragna tillståndsprocesser i sitt kompletterande budgetunderlag. Där hemställer de om ändringar i miljöbalken som innebär att tillståndsprocessen förkortas. Detta genom att ta bort ett av de tre steg som i dag krävs för att få miljötillstånd, samt att få till en författningsreglering som säger att länsstyrelserna ska hantera ärendena skyndsamt. Den instans som föreslås tas bort är mark- och miljödomstolen och dess yttrande till regeringen. En sådan ändring skulle skyndsamt möjliggöra fler militära övningar.

Vi moderater skulle även vilja peka på ytterligare ett par möjligheter när det gäller att förenkla processen kring miljötillstånd och hitta sätt att jämka olika intressen. Det går med rådande lagstiftning att använda sig av servitut, men bara inom miljöbalkens nivåer. Med andra ord, det är fortfarande de i miljöbalken uppsatta gränsvärden som gäller oavsett vad som avtalats i servitutet.

Frågan som måste ställas är hur vi ska prioritera rikets försvar i förhållande till miljöbalkens bullervärden. Rimligen bör Försvarsmaktens behov övertrumfa de som miljöbalken är satt att värna. Därför borde möjligheten att göra miljöbalkens bullerregler dispositiva för Försvarsmakten i samband med servitutstecknande ses över.

På det sättet skulle vi kunna säkra både försvarets möjligheter att öva och våra kommuners möjligheter att bygga bostäder. Menar vi allvar med att bygga ett starkt försvar måste vi göra det tillsammans med kommuner och regioner. Då blir försvaret en naturlig del av vår vardag och ses som en tillgång och inte en belastning på grund av en stelbent lagstiftning.

Slutligen vill vi lyfta möjligheten att ändra lagstiftningen så att Försvarsmakten i avvaktan på slutgiltigt besked om miljöprovning ska få möjlighet att bedriva övningsverksamheten interimistiskt. Detta utifrån det försämrade säkerhetsläget och behovet av att öva en växande krigsorganisation samt de långa ledtiderna för beslut om miljötillstånd.

Pål Jonson (M)

Jan R Andersson (M)

Jörgen Berglund (M)

Alexandra Anstrell (M)

Jessika Roswall (M)